

Riski mõiste põllumajandusühistutes

Jason Franken
Michael Cook

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

Motivatsioon

- Eeldatakse, et ühistud lahendavad riskidega seotud küsimusi, kuid sellele pööratakse vähe otsest tähelepanu.
  - „Risk on põllumeeste alaline mure, mistõttu pakuvad selle vähendamise või leevendamise meetodid paratamatult huvi. Ühistegevust pole selles kontekstis põhjalikult analüüsitud, kuid turgude kindlust ja stabiilseid hindu loetakse sageli ühistegevuse kasude hulka.“ (Sexton, 1986, p. 1170)

Eesmärk

- **Selgitada ühistu rolli riski/määramatuse ohjamisel.**
  - Tasakaalustab pakkumist ja nõudlust
  - Aitab pääseda ligi ja kasutada riskijuhtimise tööriistu (kindlustus, riskiturve (*hedging*), forvardlepingu (*forward contracts*))
  - Leevendab oportunismi riski väikese tehingute arvu, vara spetsiifilisuse jne tingimustes.
- **Teoreetiliste väidete empiiriline tõendus**
  - Lepingukulud toovad (kvaasi-)vertikaalse integratsiooni

GICL töötuba: „Turunõudluse ja pakkumise tasakaalustamine“ (21.10.-23.10.2019)

- **Osalejad:** ühistute Florida Natural, Ocean Spray, Dairy Farmers of America, Organic Valley ja CoBank esindajad ning teadlased
- **Ideed:**
  - Mitmeaastased tarnelepingud liikmetega (karistustega tarnimata jätmise eest),
  - Äri mitteliikmetega – kasutab ülejäävat mahtu,
  - **Võtta kogu liikmete toodang**, aga sõlmida kogumise-hinnastamise lepe kvaliteedikontrolliks,
  - Lisaväärtuse/tooraine kogumid (alus/lisa plaanid).

Ühistud kui tõsiseltvõetav valik

- **Võtta kogu liikmete toodang!** See on põhimõtteliselt müügioptsioon (*put option*), nagu tõdeb Mike Sykuta (2019). Shaffer (1987) kutsus seda „võimalikkuse kokkuleppeks“.
- **Brad Plunkett (2005):** „Ühistu kaitsvat investeringut võiks võtta kui ostuoptsiooni (*call option*), kuna ühistu eduka esmase investeringu väärtus võiks toetada palju suuremat tasu järgnevatest investeringutes tootja tasandil. Põllumajandustootjad üritavad vältida oodatavaid kahjusid tema tavapärasele diskonteeritud rahavoole, mis võiks tekkida tarnija või hankija **tulevastest strateegilistest valikutest.**“

Ühistud kui riski ohjamise mehhanism suhteliste ootamatuste jaoks lepingute sõlmimisega

- **Staatz (1987):** „Kuna põllumeeste ühistulised ettevõtted kombineerivad nii vertikaalse integratsiooni kui ka **võimalikkuste jaoks lepingute sõlmimise** elemente, võivad nad pakkuda rohkem viise määramatusega tegelemiseks kui äriettevõtted või teised kauplemisühingud.“
- **Shaffer (1987):** „Ühistu, mis on võimeline meelitama liikmeid, kes toodavad suure osa mingi tooraine kogutoodangust, aitaks **ühildada pakkumist nõudmisega**, kasutades siduvaid lepinguid liikmetega ja forvardtarnelepinguid ostjatega. Sellised lepingud sisaldaks tingimata **võimalikkusi**, mida võib olla keeruline täpselt sätestada. Siin on küsimus, kas ühistul tuleks pakkuda efektiivset **suhtelist lepingute sõlmimist**. Selline lepingute sõlmimine oleneks liikmete ja ostjate seas **usalduse** tekitamisest“.
- **Ollila (1994):** „Ühistutel on eriomadused **määramatusega** toime tulekuks, muutes selle **jagatud riskiks** suhteliste lepingute sõlmimisega (oma liikmetega). Sama omadus langetab tehingukulusid kõrge sagedustega tehingutes, mis nõuavad pikaajalise kohustuse võtmist ebakindlas keskkonnas. **Ühistud ennetavad tõhusalt suuremahulise kauplemise muutumist kahepoolseks kauplemiseks kõrge kauplemissagedusega olukordades.**“

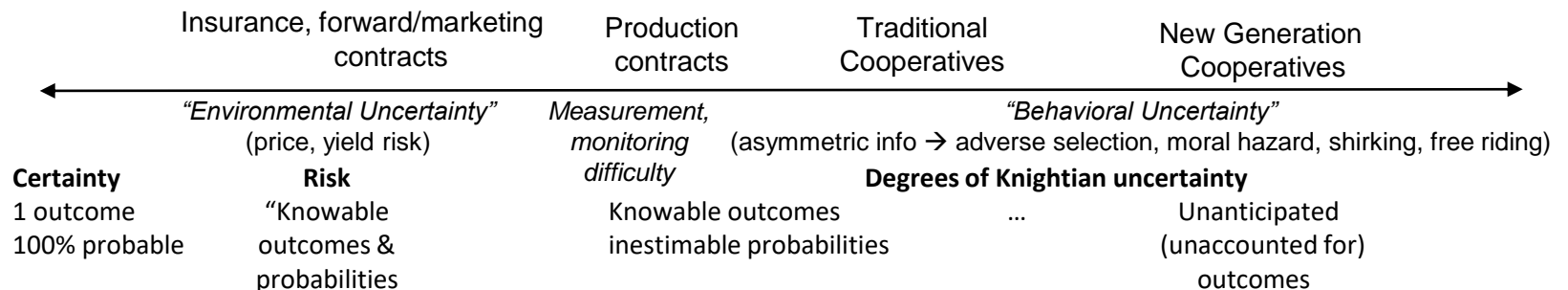
Teoreetiline põhiväide...

(ülekandekulude ökonoomika, esindamise ja omandiõiguste teooriad)

- „***Oportunismi* riskid võivad olla madalamad tehingutes ühistutega kui äriettevõtetega.**“
  - Tootjate omandis olek vähendab **lepingute täitmata jätmise** probleeme (Sykuta & Cook 2001).
  - Vähem põhjuseid varjata infot, seega vähem **esindamisprobleemidest** tulenevaid moraalseid ohte ja ebasoodsaid valikuid (Cook & Barry, 2004).
  - Tootjatest koosnev nõukogu valvab esindajate, nt juhatuse järele (Fama & Jensen, 1983).
  - Ühistud kui ***suhteline leping***, mis muudab **määramatuse riskiks** (Ollila, 1994).

Teadmatuste spekter/pidevus

- **Riski** (*risk*) vs **määramatuse** (*uncertainty*) eristus (Knight 1921) ja määramatuse tüübid organisatsiooniökonomikas (Mahoney 1992).
- Kindlustus ja futuurityrurud ohjavad **riski**, forward/turustuslepingud **turu/keskkonna määramatust** ja tootmislepingud ohjavad **mõõtmise/järevalve** määramatust.
- Mittetäieliku lepingu sõlmimise kulud (**käitumusliku määramatuse** tõttu) viivad (kvaasi-)vertikaalse integratsioonini (näiteks ühistutes).
- Uue põlvkonna ühistud on vastus 5 ähmaselt määratletud omandiõigusele (Cook 1995).

Eelnev slaid meenutab natuke määramatuse telge tehingukulude ökonoomika *diskrimineeriva joonduse* telge

- Tehingukulude ökonoomika näeb ette tehingute juhtimist vähima kulu kohaselt, mis tuleneb määramatuse ja vara spetsiifilisuse probleemidest, kuna nendega seotud kulusid ei saa kergelt mõõta (Williamson, 1975).

H_0 : Tehingukulud viivad (*kvaasi-*)vertikaalse integratsioonini

Vara spetsiifilisus	Kõrge	Leping	Leping või vertikaalne integratsioon	Vertikaalne integratsioon
	Keskmine	Leping	Leping või vertikaalne integratsioon	Leping või vertikaalne integratsioon
	Madal	Turutehing	Turutehing	Turutehing
		Madal	Keskmine	Kõrge
		Määramatus		

Allikas: Brickley, J. A., Smith, C. W., and Zimmerman, J. L.

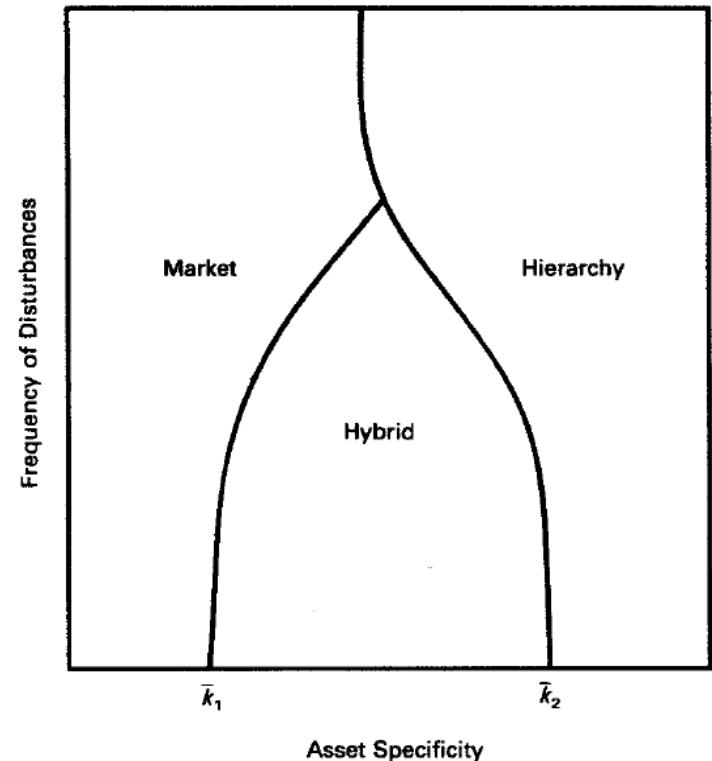
2009. *Managerial Economics and Organizational Architecture*

(5th Edition). New York: McGraw-Hill Irwin, p. 616.

Williamson (1991) hübriidide kohta

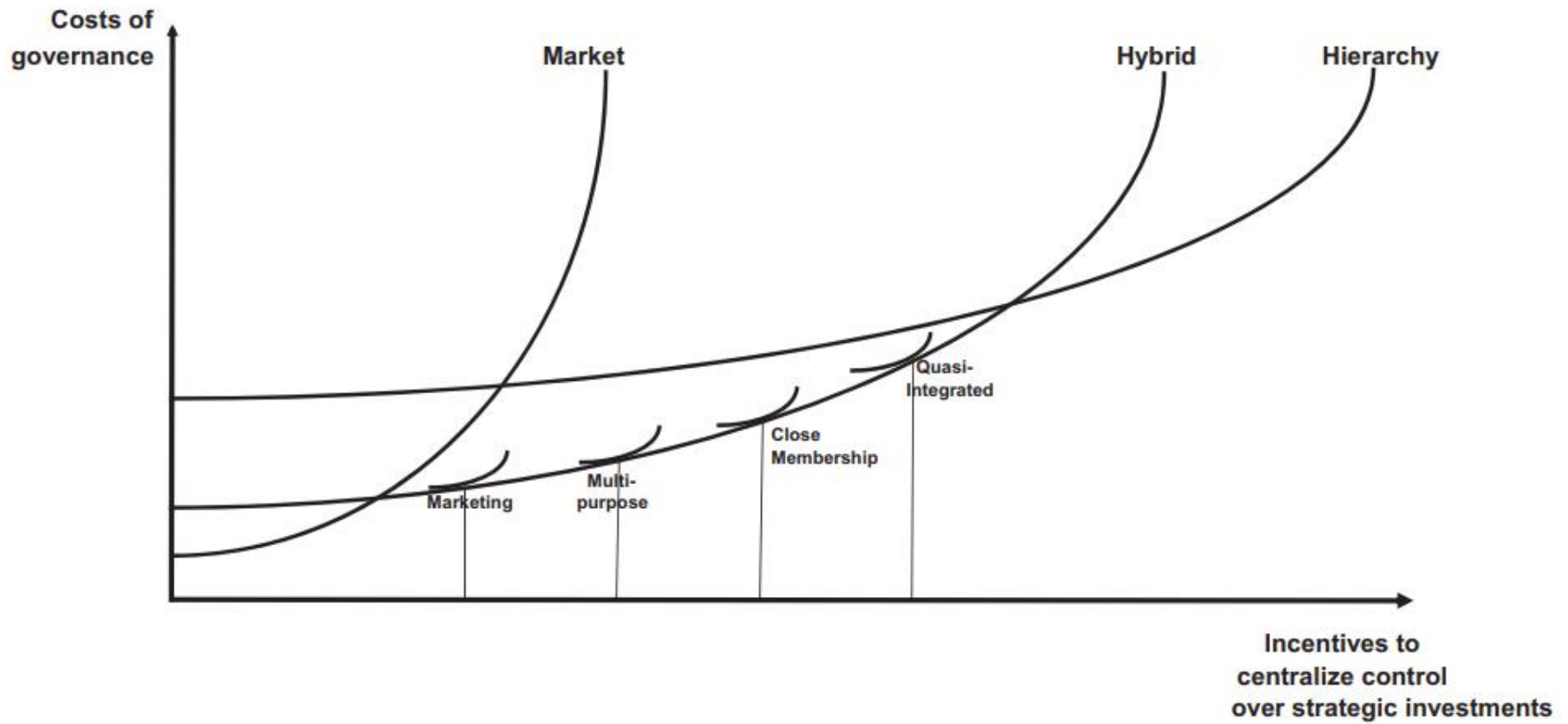
- Williamsoni joonis prognoosib hübriide (nt ühistu) käitumist keskmise määramatuse ja vara spetsiifilisuse kombinatsioonide ($U \times A$) tingimustes.

Figure 3. Organization form responses to changes in frequency.

Williamson (1991), Comparative Economic Organization, The Analysis of Discrete Structural Alternatives

Ménardi (2018) mudel

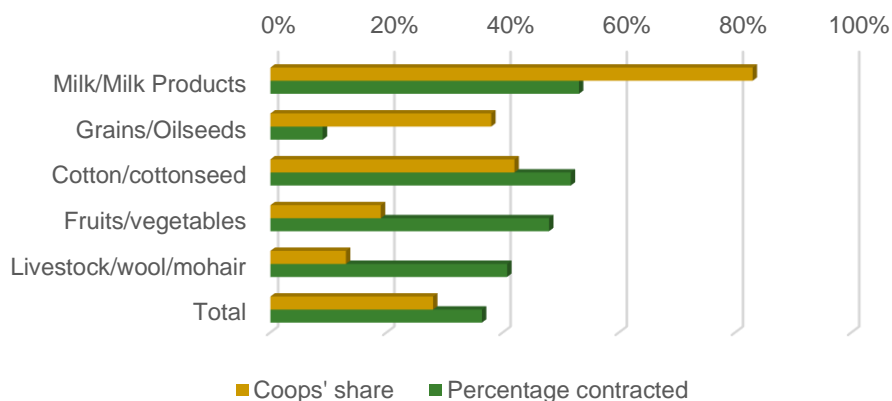

Ménard, C. "Organization and governance in the agrifood sector: How can we capture their variety?" *Agribusiness*. 34:142–160.

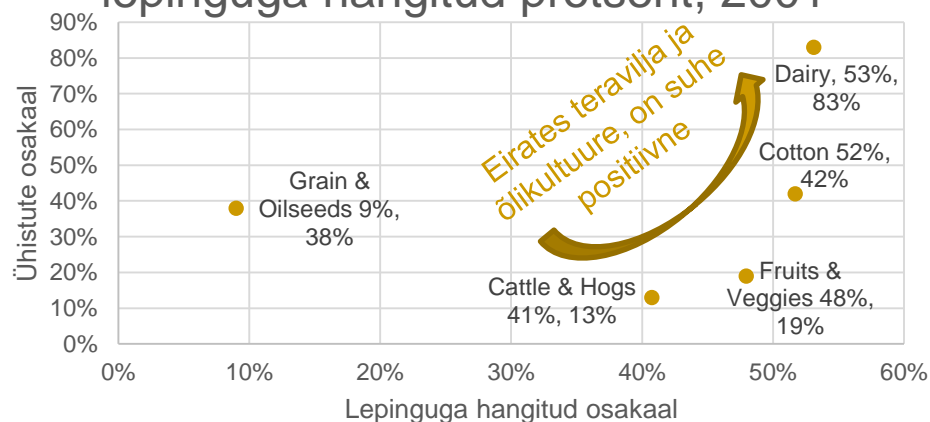
Lepingukulud viivad (kvaasi-)vertikaalse integratsiooni (täitmata lepingute kulud)

■ Andmed on üsnagi toetavad!

Ühistute käideldav protsent ja lepinguga hangitud protsent, 2001

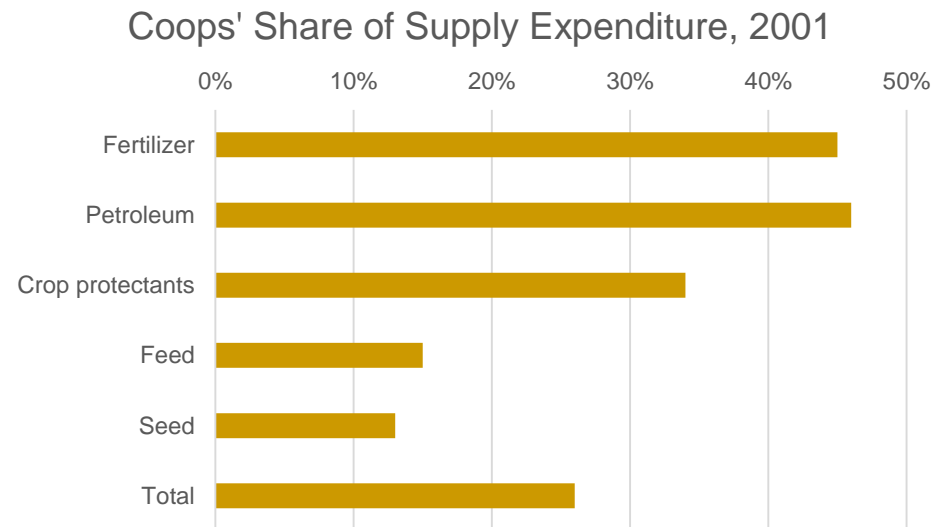

Ühistute käideldav protsent vs lepinguga hangitud protsent, 2001

Teravilja ja õlikultuuride tootjad turustavad läbi ühistu sisendite kindlustamiseks

Ühistute levik teravilja/õlikultuuride valdkonnas peegeldab sõltuvust ühistu kaudu sisendite hankimisest (joonisel), mistõttu tagab turustusteenuse kasutamine jätkuva olemasolu. Tuleks tähele panna, et teraviljal ja õlikultuuridel on loetletud toorainetest kõige väiksem vara spetsiifilisus. Teraviljal/õlikultuuride määramatus võib olla kunstlikult kõrge 2012. aasta põua põhjustatud \$6.00/buššel maisihinna ja etanooli nõudluse tõttu.

Järeldused

- Ühistu alahinnatud roll riski ohjamises:
  - Tasakaalustab pakkumist ja nõudlust
  - Aitab riskiohjamise tööriistade (kindlustus, riskiturve, lepingud) ligipääsu ja kasutamise
  - Väiksem oportunismi risk kui sõlmida leping ühistuga.
- Poliitika: asendatavus või komplementaarsused
  - Riskiohjamise tööriistade edendamise poliitika ootamatud tagajärjed.
- Tuleviku töö:
  - Koguda andmeid, et testida neid poliitikaküsimusi ja Williamsoni ja Menardi hübriidide mudeleid.

Kasutatud kirjandus

- Brickley, J. A., Smith, C. W., and Zimmerman, J. L. 2009. *Managerial Economics and Organizational Architecture* (5th Edition). New York: McGraw-Hill Irwin, p. 616.
- Cook, M.L. 1995. "The Future of US Agricultural Cooperatives: A Neo-Institutional Approach." *American Journal of Agricultural Economics* 77:1153-1159.
- Cook, M., and P. Barry. 2004. "Organizational economics in the food, agribusiness, and agricultural sectors." *American Journal of Agricultural Economics*. 86:740-743.
- Fama, E.F., and M.C. Jensen. 1983. "Separation of ownership and control." *Journal of Law & Economics* 26:301.
- Knight, F. H. (1921). *Risk, Uncertainty, and Profit*.
- Hart, Schaffner & Marx, New York.
- Mahoney, J.T. 1992. "The Choice of Organizational Form: Vertical Financial Ownership Versus Other Methods of Vertical Integration." *Strategic Management Journal* 13:559-584.
- Ménard, C. "Organization and governance in the agrifood sector: How can we capture their variety?" *Agribusiness*. 34:142–160.
- Mondelli, Mario. 2011. *External Equity Financing of Agrifood Firms* Dissertation. University of Missouri .
- Ollila, P. 1994. "Farmers' Cooperatives as Market Coordinating Institutions." *Annals of Public and Cooperative Economics*. 65(1), 81–102.
- Plunkett, Bradley. 2005. *The Portfolio Problem in Agricultural Cooperatives: An Integrated Framework*. Dissertation. University of Missouri.
- Sexton, R.J. 1986. Cooperatives and the Forces Shaping Agricultural Marketing. *American Journal of Agricultural Economics* 68(5):1167-1172.
- Shaffer, J.D. 1987. Thinking about farmers' cooperatives, contracts, and economic coordination. In J.S. Royer (Ed.), *Cooperative theory: New perspectives* (ACS Service Report 18, pp. 61–86). Washington, DC: U.S. Department of Agriculture.
- Staatz, J.M. 1987. Farmers' Incentives to Take Collective Action Via Cooperatives: A Transaction Cost Approach. *Cooperative theory: New approaches* 18:87-107.
- Sykuta, Michael. 2019. GICL Bob & Lynda Engel Workshop on Balancing Market Demand & Producer Supply. October 21-23, 2019, Columbia, MO.
- Sykuta, M.E., and M.L. Cook. 2001. "A new institutional economics approach to contracts and cooperatives." *American Journal of Agricultural Economics* 83:1273-1279.
- Williamson, O. 1991. "Comparative Economic Organization, The Analysis of Discrete Structural Alternatives." *Administrative Science Quarterly*. 36(2):269-296.

Küsimused?